

МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Микола КРИВКА

*адвокат, медіатор, провідний юрисконсульт
Закарпатської філії ТОВ «Газорозподільні мережі України»
м. Ужгород, Україна*

Перш ніж перейти до проблеми вирішення конфліктів в умовах воєнного стану, у тому числі в умовах релокації численної кількості підприємств на Закарпаття, варто взагалі з'ясувати, що ж таке медіація та яким нормативно-правовим актом вона регулюється.

Медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів¹.

Ні для кого не секрет, що після початку воєнних дій в Україні значна кількість підприємств зі Сходу України перенесла свої виробництва та підприємства на захід, в тому числі на Закарпаття.

Отже, життя не стоїть на місці, кількість населення Закарпаття збільшується, у тому числі за рахунок внутрішньо переміщених осіб, а разом з тим, між місцевим населенням Закарпаття та внутрішньо переміщеними особами часто виникають конфлікти (спори) тощо.

Відмінність медіації від судового процесу полягає у тому, що сторони самостійно приймають рішення у спірній ситуації. Рішення задовольняє обидві сторони спору і виконується ними добровільно. Медіатор лише допомагає сторонам налагодити ефективну комунікацію та знімає напруження між ними за допомогою спеціальних навичок і комунікативних технік².

В сьогоденних умовах, в яких знаходиться українське суспільство, держава, адвокатура та система правосуддя в цілому, як ніколи постає питання актуальності медіації, що дасть змогу кожному з нас по-іншому подивитися на світ і краще бути готовим до ефективного вирішення

¹ Закон України «Про медіацію» – (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022, № 7, ст.51) – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

² Адвокат та медіація – посібник Національної асоціації адвокатів України (ст. 6) – <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%90%D0%B4%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>

проблем у нових складних умовах, з якими стикається система правосуддя в цілому.

Я, як адвокат, широко застосовує у своїй діяльності медіацію як альтернативний спосіб вирішення конфліктів, у тому числі щодо вирішення складних судових спорів.

Як приклад, зі своєї юридичної практики, а фактично практики у сфері застосування навичок медіації можу назвати конфлікт (спір) між Акціонерним товариством «Оператор газорозподільної системи «Закарпатгаз» та Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків «Легоцького», який виник у зв'язку з виявленим ОСББ «Легоцького» порушенням ще в 2021 році. Даний конфлікт завершився тільки нещодавно укладенням між сторонами договору про врегулювання спору від 04.12.2024 щодо акту про порушення № 216 від 27.08.2021 у межах судових справ № 907/721/24 № 907/1002/21 та сплатою ОСББ «Легоцького» на користь АТ «Закарпатгаз» значно меншої суми коштів, ніж була заявлена з самого початку у межах судової справи № 907/1002/21³.

Господарський суд Закарпатської області в межах справи № 907/721/24 ухвалою суду від 20.01.2025 закрити провадження у справі у зв'язку з відсутністю предмета спору та вирішив багаторічний конфлікт між сторонами⁴.

Закриття провадження у справі у справі № 907/1002/21 за первісним позовом АТ «Закарпатгаз» до ОСББ «Легоцького» залишилося суто формальністю⁵.

У даному кейсі, мова не йде про класичну мирову угоду, яку затверджує суд у випадку досягнення згоди між сторонами на підставі п. 7 ч. ст. 231 ГПК України⁶. В даному випадку, досягнення згоди між сторонами конфлікту передувала клопітка робота як представників сторін, так і вагома роль суду у сприянні вирішенню спору між сторонами шляхом переговорів.

Даний багаторічний спір фактично і заклав основи для здобуття мною нової професії та надихнув мене стати медіатором в 2023 році.

³ Єдиний державний реєстр судових рішень, режим посилання: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101828120>

⁴ Єдиний державний реєстр судових рішень, режим посилання: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124628465>.

⁵ Єдиний державний реєстр судових рішень, режим посилання: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125767568>.

⁶ Господарський процесуальний кодекс України – (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56) – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#n3252>

На теренах Закарпаття дана професія ще не має такої популярності, як у великих містах України, де позасудове врегулювання спорів було звичайною нормальною практикою ще до офіційного прийняття Закону України «Про медіацію» в 2021 році.

Однак, зважаючи на реалії сьогодення, в умовах воєнного стану, позасудове врегулювання спорів шляхом медіації є не те що викликом, а є необхідною потребою.

Хотів би наголосити на основних аспектах та перевагах медіації, на відміну від довготривалих судових процесів, які існували ще до початку повномасштабної війни.

Основні переваги медіації є те, що сторони формують спільні рішення за результатами процедури медіації (укладення договору про поділ майна подружжя, укладення договору про визначення місця проживання дітей в позасудовому порядку тощо, як правило в нотаріальному порядку). Варто зазначити, що спільні рішення сторін за результатами медіації переважно виконуються добровільно і знаходять своє відображення: 1) у діях сторін на виконання рішення одразу після медіації; 2) в угоді за результатами медіації; 3) в іншому договорі чи договорах, які передбачені законодавством.

Варто наголосити, що виконуваність рішень за результатами медіації у 90% конфліктів, у тому числі юридичних спорів, тобто набагато вище ніж в судових спорах. Це навіть можу підтвердити навіть з точки зору особистої юридичної практики та особистого досвіду.

Узагальнюючи, хочу сказати, що медіація та застосування процедур медіації є одним з шляхів до євроінтеграційного прагнення України.

Нормативне закріплення медіації міститься і у кодифікованих актах, зокрема у Цивільному процесуальному кодексі України. Так, наразі у ході підготовчого засідання суд також з'ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (ст. 197). Якщо сторони виявляють таке бажання, тоді суд зобов'язаний зупинити провадження у справі за клопотанням сторін. У Господарському процесуальному кодексі України також: під час підготовчого провадження суд з'ясовує, чи бажають сторони провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (ст. 182)⁷. У Кодексі адміністративного судочинства України: Сторони можуть досягнути примирення, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, що є підставою для закриття провадження в

⁷ Цивільний процесуальний кодекс України: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492) – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

адміністративній справі (ст. 47). Суд з'ясовує, чи бажають сторони вирішити спір шляхом примирення, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації (ст. 180, 181) ⁸.

Медіація – це альтернативний спосіб вирішення конфлікту (спору), за якого конфліктуючі сторони на основі добровільного волевиявлення використовують допомогу нейтральної, неупередженої та незалежної третьої особи – медіатора, який, маючи спеціальні знання та навички, спрямовує сторони до спільного оптимального вирішення спору (конфлікту), дотримуючись вимог законодавства ⁹.

Медіація також буде слугувати основою при правовій підтримці бізнесу в умовах релокації підприємств. Зокрема, проведення медіації точно буде необхідне в умовах прийнятого нещодавно Закону України № 9549 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання земельних ділянок для розбудови цифрової інфраструктури» ¹⁰, так «званий» закон про відчуження земельних ділянок та нерухомого майна в Ужгородському районі Закарпатської області. Сам факт прийняття даного закону вже призвів до конфліктів та суперечок, масового невдоволення серед населення через грубі порушення норм Конституції України.

⁸ Кодекс адміністративного судочинства України: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446) – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9931>

⁹ Медіація: модний тренд чи нагальна потреба? – Людмила Калмикова, адвокат, медіатор, суддя у відставці: <https://unba.org.ua/publications/8689-mediacya-modnij-trend-chi-nagal-na-potreba.html>, вісник НААУ № 12 (97)

¹⁰ Верховна Рада України, режим посилання: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42412>.